

УДК 159.922.954

*Н. Ф. Портницька***ДО ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
ДОШКІЛЬНИКІВ: РЕЗУЛЬТАТИ АПРОБАЦІЇ**

У статті представлено результати апробації програми ціннісної підтримки розвитку творчих здібностей у дошкільному віці. Описано умови, що сприяють розвитку рефлексії здібностей як засобів отримання творчих результатів і визнання у межах природних для дітей видів діяльності.

Ключові слова: дошкільний вік, творчі здібності, програма ціннісної підтримки розвитку творчих здібностей.

Постановка проблеми. Положення про творчий характер будь-якої діяльності (А.В. Брушлінський, С.Л. Рубінштейн) зумовлює актуальність проблеми розвитку творчості, а визнання можливості розвитку здібностей та обдарованості (Д.Б. Богоявленська, О.М. Матюшкін, В.О. Моляко) зумовлює необхідність розробки відповідних програм у дошкільному віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідники виділяють два основні принципи побудови програм розвитку обдарованості: прискорення та збагачення [3; 6]. Прискорення розуміється, як підвищення темпів оволодіння інформацією, з урахуванням індивідуальних можливостей дитини та,

відповідно, тренування когнітивних функцій [6]. Застосування принципу ампліфікації у розвитку здібностей (О.В. Запорожець) передбачає розширення змісту навчання, структурування досвіду дитини та збагачення інших структур особистості, що здійснюється через дослідницьку поведінку (як експериментування, моделювання) [2; 8]. Отже, загальною ознакою відомих програм розвитку здібностей та обдарованості є орієнтація на когнітивну сферу особистості, збагачення та тренування досвіду пізнавальної і практичної діяльності [6; 8]. Описуються умови розвитку здібностей, провідними серед яких вважаються мотивація, емоційне підкріплення творчої діяльності

(Н.В. Хазратова). Чинниками розвитку творчих здібностей є наслідування дошкільниками творчих дій і усвідомлення власних здібностей [5].

Формулювання завдань дослідження. Повноцінний розвиток здібностей особистості забезпечується не лише за рахунок збагачення когнітивного досвіду, а здебільшого – за рахунок мотиваційних та емоційних компонентів, які актуалізуються в процесі соціальної взаємодії з оточенням. Постає необхідність розробки програми розвитку здібностей, яка б враховувала особливості дошкільного віку у провідних видах ігрової та продуктивної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Програму ціннісної підтримки розвитку творчих здібностей у дошкільному віці (далі «програма») здійснено на основі закономірностей розвитку здібностей у діяльності (С.Л. Рубінштейн, Б.М. Теплов); положення про суспільно-корисний та соціально значимий характер діяльності дошкільників (Л.І. Божович, В.С. Мухіна); положення про наслідування як механізм розвитку здібностей у дитячому віці (В.М. Дружинін) [1]; положення про діяльнісно-соціальну детермінацію здібностей у дошкільному віці (О.Л. Музика, Н.В. Хазратова) [1; 5]; положення про рефлексію як механізм розвитку здібностей (О.М. Подд'яков) [7].

Представлена програма розроблялася як адаптація програми ціннісної підтримки розвитку здібностей та обдарованості «Три кроки» (О.Л. Музика) до умов розвитку здібностей у дошкільному віці. Провідним для автора є положення про ціннісну підтримку, як систему психологічного впливу, яка спрямована на розвиток і стабілізацію суб'єктних цінностей особистості, реалізацію нею потреби у визнанні шляхом розвитку її здібностей, соціальних стосунків та рефлексії» [4]. Використання «Трьох кроків», як основи для авторської програми, дозволило врахувати кілька принципових умов:

- вплив соціального фактору: включення здібностей особистості у природний соціальний контекст, визнання найближчим оточенням успіхів дитини.
- використання наслідування як механізму оволодіння новими діями та розвитку здібностей, що в свою чергу, забезпечує можливість оволодіння дитиною широким колом діяльностей: розширення операціонального досвіду та усвідомлення мислительних дій, як основи будь-яких зовнішніх дій.
- формування ціннісно-мотиваційної основи: усвідомлення дошкільниками можливості розвитку здібностей, як суб'єктивно значимих засобів розвитку та взаємодії з оточенням.

Окрім того, важливим стало врахування тези про інвенційний характер творчості дошкільників. Інвенції, як спонтанні відхилення, що виникають у будь-якій діяльності, стають основою для досягнення творчого результату. Усвідомлене використання інвенційно-творчого наслідування є основою розвитку творчих здібностей у дошкільному віці [5].

Програма орієнтована на моделювання умов спонтанного розвитку творчих здібностей дошкільників у продуктивно-творчій діяльності. Метою її є надання ціннісної підтримки розвитку творчих здібностей дошкільників у наслідуванні. Основна увага зосереджувалася на розвитку соціально-психологічної та рефлексивно-ціннісної складових наслідування, як механізму розвитку творчих здібностей дошкільників. Очікування стосувалися не стільки розширення кола творчих дій, скільки можливості усвідомлення можливостей розвитку здібностей та їх внутрішньої основи (що забезпечить перенесення здібностей на інші види діяльності); узгодження кола поцінувань та кола референтних осіб.

Ціннісна підтримка розвитку здібностей дошкільників здійснювалася за такими напрямками:

- узгодження реальних досягнень дитини зі сферою поцінування;
- оволодіння дошкільниками ефективними засобами та прийомами прийняття і надання визнання в умовах соціальної взаємодії;
- розширення сфер продуктивних видів діяльності як засобів отримання схвалення та визнання;
- усвідомлення складових операційно-когнітивного та референтного компонентів здібностей у процесі розширення досвіду виконання різних видів діяльності.

Програма реалізовувалася у три основні етапи. Метою кожного з них було, з одного боку, оволодіння «своєю» діяльністю (шляхом наслідування) кожним із дітей, доведення її до рівня успішного виконання, усвідомлення здібностей, що її забезпечують; а з іншого – отримання визнання за успіхи та демонстрація визнання успіхів інших дітей. Від етапу до етапу змінювалися види діяльностей, якими оволодівали діти. Наслідування творчих дій дорослих є основою для оволодіння та наступного творчого вдосконалення діяльності.

Структура програми включала серію індивідуальних тренінгових занять, спрямованих на розвиток рефлексії здібностей. Демонстрація та отримання визнання відбувалося у формі взаємного поцінування успіхів у межах природних для дітей продуктивної, трудової та ігрової діяльності.

Окремо передбачалася робота з батьками та вихователями, завданням яких було надання дитині допомоги в оволодінні «успішною» діяльністю, демонстрація зразків творчої діяльності, демонстрація прийомів схвалення і визнання успіхів дитини. Батькам надавалася інформація про зміст „успішної” діяльності, вимоги та форми її організації в домашніх умовах. Увага зверталася на форми та ситуації визнання родиною досягнень дитини.

Зміна «успішних» діяльностей на II та III етапах сприяла усвідомленню дітьми здібностей, можливості їх розвитку як засобів отримання визнання, розмежуванню наслідувальних та творчих дій, збагаченню операціонального досвіду, а також попередженню „фіксації” на

одному виді „успішної” діяльності.

Отже, досвід успішного виконання кількох різних діяльностей сприяв усвідомленню дітьми динаміки здібностей та можливості їх застосування як засобів досягнення визнання за успішні результати діяльності.

Програма включала 3 основні етапи:

1. Включення в діяльність та досягнення успіху в ній.
2. Включення дитини в іншу діяльність та досягнення успіху.
3. Зміна успішного виду діяльності [5].

Перевірка ефективності програми здійснювалася у формі дослідження особливостей рефлексії дошкільників за методикою вивчення динаміки здібностей на початковому та завершальному етапах. Динаміка рефлексії здібностей та соціальних стосунків визначалася на основі порівняльного аналізу результатів опитування на кожному етапі програми. Індикаторами розвитку здібностей вважалися:

- збільшення кількості елементів однієї категорії (наприклад, категорія „родичі” була розширена до „мама, тато, бабуся, брат, хрещений”);
- поява елементів різних категорій (включення до референтного компонента не тільки родичів, але й вихователів та ровесників).

Додатково проводилося спостереження за діяльністю дітей, з метою вивчення динаміки виконання „успішної” діяльності.

Впровадження програми дозволило досягти очікуваних результатів на кожному з виділених етапів (змін в усвідомленні досліджуваними структури власних умінь та особливостей використання наслідування у творчості). Контроль результатів здійснювався за кількісними та якісними показниками:

- виділені досліджуваними елементи кожного компонента здібностей (кількість умінь, дій тощо);
- здатність використовувати „успішну” діяльність як засіб отримання визнання; здатність до пошуку „успішних” видів діяльності;

усвідомлення розмежування наслідувальних та інвенційних дій і власних здібностей та можливостей їх розвитку (див. табл.1).

Статистична значимість відмінностей в усвідомленні дошкільниками окремих складових власних здібностей дозволяє вважати їх результатом впливу. Відсутність статистично значимих змін в усвідомленні умінь та здібностей дошкільниками контрольної групи свідчить, що зміни в рефлексії умінь та здібностей дітей експериментальної групи є результатом участі у програмі.

Аналіз експериментальних змін за параметром кількості виділених елементів усвідомлення умінь показує значимість відмінностей рефлексії здібностей у досліджуваних до та після впровадження програми:

збільшення кількості виділених елементів (на 1-2 одиниці), початкове усвідомлення можливостей розвитку власних умінь. Значні якісні зміни у структурі рефлексії умінь стосуються операційно-когнітивного та референтного компонентів.

Розширення структури операційно-когнітивного компонента відбулося за рахунок виникнення елементарних мислительних операцій (порівняння, зіставлення), доступних старшим дошкільникам. Індикатором узгодження складових діяльнісного та референтного компонентів здібностей вважалася відповідність сфери досягнень дитини зі сферою поцінування.

Зміни у структурі референтного компонента забезпечені включенням до кола референтних осіб вихователів та ровесників. Відсутність змін в усвідомленні складових особистісного компонента свідчать про недоступність дошкільникам рефлексії абстрактних понять, зокрема особистісних рис.

Результати спостереження та проміжних зрізів дозволяють здійснити поетапний якісний аналіз динаміки творчості дошкільників. Так, окремі зміни у структурі операційно-когнітивного компонента відбулися вже після I етапу: поряд з алгоритмом виконання дій з'явилося усвідомлення окремих розумових операцій (порівняння, планування дій), що здійснювалися з опорою на наочно-дійове мислення (при поясненні структури умінь надавати допомогу в одяганні дітей (планування діяльності) досліджувана С. імітує виконання дій: „Спочатку одягнемо комбінезон, потім кофту”). Доступними для усвідомлення стали не лише результуючі, але і підготовчі дії (розділимо пластилін, підготуємо деталі, потім з'єднаємо), що сприяє розширенню операціонального досвіду, створюючи передумови для планування дій, усвідомлення наслідувальних та інвенційних дій, як засобів творчості та їх перенесення в інші умови діяльності.

У структурі референтного компонента здібностей спостерігалось зміщенням акцентів зі значимості оцінки родичів на поцінування ровесників та вихователів за рахунок демонстрації успіхів дитини у групі. Усвідомлення успішної діяльності, як засобу отримання визнання з боку найближчого оточення, сприяло узгодженню структури діяльнісної та соціально-психологічної складових наслідування і здібностей.

Основними результатами впровадження I етапу програми були розширення операціонального досвіду, узгодження структури діяльнісної і референтного компонентів здібностей та усвідомлення елементів операційно-когнітивного компонента. Додатково виявлено розвиток умінь прийняття та надання визнання за успіхи в діяльності за умови стимуляції з боку дорослого (увага та похвала за успішні дії інших дітей), а також пошук дітьми ситуацій демонстрації «успішної» діяльності для отримання визнання ровесниками.

Таблиця 1

**Показники ефективності програми ціннісної підтримки
розвитку творчих здібностей дошкільників**

Рефлексивно-ціннісні показники розвитку творчих здібностей у наслідуванні (усереднені показники)	Показники контрольної групи		Показники експериментальної групи		Статистична значимість зростання показників у результаті впровадження програми ціннісної підтримки
	До впровадження програми	Після впровадження програми	До впровадження програми	Після впровадження програми	
Операціональний досвід					
Усвідомлення вмінь	6,6	6,7	6,0	7,8	-3,051 ($p \leq 0,05$)
Усвідомлення операцій	3,8	3,8	4,0	6,0	-3,87 ($p \leq 0,01$)
Усвідомлення розумових дій	0,0	0,3	0,0	0,8	-2,71 ($p \leq 0,05$)
Сфера поцінування					
Члени родини	3,2	3,5	2,3	2,0	0,79 ($p \leq 0,47$)
Вихователі	0,2	0,4	0,2	2,7	-7,32 ($p \leq 0,001$)
Ровесники	0,6	0,8	0,3	3,8	-4,58 ($p \leq 0,01$)
Усвідомлення особистісних якостей	0,0	0,2	0,0	0,2	-1,00 ($p \leq 0,36$)
Усвідомлення можливостей розвитку вмінь	0,0	0,0	0,0	1,3	-6,33 ($p \leq 0,001$)
Відповідність сфер досягнень та визнання	1,0	1,0	1,0	1,3	-0,79 ($p \leq 0,47$)

* Статистична значимість результатів контролювалася за допомогою t-критерію Стьюдента для залежних вибірок

Спостерігалось спонтанне використання наслідування, як засобу отримання творчих результатів та усвідомлення елементів операційно-когнітивного компонента здібностей. Узгодження структури діяльнісного та референтного компонентів є передумовою розвитку здібностей в „успішній” діяльності.

Результати II етапу програми (включення в іншу „успішну” діяльність) окреслюються здебільшого розширенням кола способів пошуку та отримання визнання з боку ровесників.

Ситуації конкуренції, що виникли в результаті успішного виконання однієї діяльності кількома дітьми, спричинювали інтерес до нових діяльностей, де така конкуренція не діяла.

Таким чином дошкільники усвідомлювали можливість отримання визнання засобами різних діяльностей, які, проте, не виходили за межі пропонуваного дорослим. При цьому від початку спостерігалась орієнтація на творче виконання діяльності (варіювання способів виконання, збільшення кількості запитань з приводу прийомів виконання). Попередні діяльності, не втративши актуальності, використовувалися, як допоміжні засоби отримання «гарантованого» визнання.

Іншим важливим результатом II етапу є розмежування дітьми наслідувальних та інвенційних дій,

самостійне експериментування в діяльності та усвідомлення інтенцій, як засобів досягнення творчих результатів (при складанні іграшок на полиці хлопчик змінив їх розташування на більш доцільне, чим викликав справжнє здивування вихователки). Це підтверджує положення про виникнення рефлексії у практичній діяльності дітей.

Додатково виявлено появу спонтанного надання ціннісної підтримки творчих умінь між досліджуваними: дошкільники виявляли активний інтерес до виконання ровесниками „успішної” діяльності, при необхідності надавали допомогу („А я по-іншому вмію складати кофтинку. Хочеш навчу?”).

Однак, поцінування досягнень здійснювали тільки дошкільники-учасники програми, які мали досвід успішного виконання діяльності. Цей факт служить підтвердженням думки О.Л. Музики про те, що умовою демонстрації справжнього визнання та поцінування є наявність в особистості власних високих досягнень [4].

Основним результатом впровадження III етапу програми стало усвідомлення дошкільниками можливостей розвитку умінь і здібностей, що здійснювалось на основі рефлексії наслідувальних та інвенційних дій, як засобів досягнення успіху в діяльності.

Критеріями розвитку здібностей вважалися ви-

словлювання досліджуваних про динаміку, перспективи та умови набуття умінь: „раніше я не вмів, а тепер навчився”. До умов потенційного розвитку вмінь дошкільники відносили наявність зразка діяльності („потрібно, щоб мені показали, як робити”), суб’єктивне бажання виконувати діяльність („якби я не хотіла, то не навчилася б”) та систематичні вправлення („кожного дня робити”).

Таким чином, усвідомлення можливостей розвитку умінь та здібностей базується на єдності мотиваційного, операціонального та вольового компонентів діяльності, а наслідування усвідомлюється як механізм засвоєння нових умінь та розширення операціонального досвіду.

Результатом усвідомлення є використання творчої діяльності, як засобу отримання визнання оточуючих і цілеспрямований пошук засобів творчого виконання діяльності. Це зумовило появу взаємонаслідування успішних діяльностей як проявів взаємного поцінування успіхів дошкільниками.

Результати III етапу свідчать про те, що усвідомлення можливостей розвитку здібностей є доступним для дошкільників.

Подальше впровадження окремих етапів програми дозволило виявити окремі вікові тенденції розвитку творчих здібностей у дитячому віці.

Так, результати досліджень впливу поцінування на розвитку творчих здібностей першокласників, проведених Н.Грозь під нашим керівництвом, свідчать, що основною умовою прояву творчості є підтримка та визнання успіхів дитини з боку батьків.

Відсутність визнання з боку батьків веде до ситуативних проявів творчості лише у ситуаціях спілкування з учителем (у яких відсутні батьки). Отримані результати підтверджують положення про вирішальну роль батьків у розвитку здібностей у дошкільному та молодшому шкільному віці. Це зумовлює необхідність посиленої уваги до оволодіння батьками навичками ефективного спілкування з дітьми і розробки спеціальних тренінгових програм.

Впровадження програми у змішаних групах ДНЗ дозволило виявити вікові новоутворення розвитку творчих здібностей дітей середньої групи:

- Усвідомлення не лише змісту, а й динаміки успішних діяльностей («раніше я складав маленьку

машину (конструктор), а тепер – велику»).

- Здатність порівнювати результати власної діяльності із успіхами інших дітей та проявляти активність і наполегливість у розвитку значимих діяльностей («Саша сам складає конструктор, і я буду сам»).

- Здатність відбирати успішні види діяльності як ознака їх цінності. У результаті виникає вибірковість у відмові від діяльності. При недостатності операціонального досвіду діти відмовляються від будь-якої більш-менш складної роботи, а учасники програми відмовлялися від діяльностей, які не входять до кола їх інтересів. Прояв наполегливості свідчить про формування ціннісного ставлення до діяльностей, у яких розвиваються здібності. Таким чином, отриманий у дитинстві досвід відмов може бути використаним у підлітковому та дорослому віці.

- Діти, які пережили «відчуття компетентності» в «успішній діяльності», частіше звертаються до дорослого за допомогою з вимогою демонстрації нових зразків діяльності. У стосунках із дорослими діти отримують здатність виконувати діяльність, а в стосунках з ровесниками – визнання за успішне її виконання. На відміну від контрольної групи, ініціатива в оволодінні діяльністю належить не дорослому, а дитині, що також є кроком до розвитку творчих здібностей.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Апробація програми у групах дошкільників дозволила визначити особливості усвідомлення дошкільниками ролі власних зусиль у процесі розвитку здібностей. Усвідомлення наслідування, як механізму розширення операціонального досвіду, та ціннісне ставлення до інтенцій, як засобів отримання творчих результатів, є умовами розвитку творчих здібностей дошкільників.

Отримані результати дозволяють стверджувати: в умовах ціннісної підтримки розвитку здібностей дошкільники здатні до усвідомлення власних умінь і здібностей, що є необхідною передумовою їх розвитку.

Перспективами подальших досліджень є вивчення специфіки організації ціннісної підтримки розвитку здібностей для дошкільників різного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей / В.Н. Дружинин – СПб.: Питер Ком, 1999. – 368 с.
2. Запорожец А.В. Избранные психологические труды в 2-х т. / А.В. Запорожец // Т.П. – М., Педагогика, 1986. – 296 с.
3. Кульчицкая Е.И., Моляко В.О. Сирень одаренности в саду творчества / Е.И. Кульчицкая, В.О. Моляко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 316 с.
4. Музика О.Л. Програма ціннісної підтримки

розвитку здібностей і обдарованості «Три кроки» / О.Л. Музика. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 34 с.

5. Музика О.Л., Портницька Н.Ф. Развитие творческих способностей у наследуемой деятельности / О.Л. Музика, Н.Ф. Портницька. – Житомир, 2007. – 128 с.

6. Одаренность и возраст. Развитие творческого потенциала одаренных детей: Учеб. пособие [Под ред. А.М. Матюшкина]. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. – 192 с.

7. Поддьяков А.Н. Развитие исследовательской инициативы в детском возрасте. – Дисс. доктора психол. наук, ... 19.00.07. / МГУ им. М.В. Ломоносова, Факультет психологи / А.Н. Поддьяков. – М., 2001. –

350 с.

8. Савенков А.И. Одаренный ребенок дома и в школе / А.И. Савенков. – Екатеринбург: У-Фактория, 2004. – 272 с.

REFERENCES

1. Druzhynin, V.N. (1999). *Psihologiya obshchikh sposobnostei* [Psychology of general abilities]. Saint Petersburg: Piter Kom [in Russian].

2. Zaporozhets, A.V. (1986). *Izbrannyye psichologicheskiye trudy v 2-h t.* [Selected psychological works in 2 volumes]. Moscow: Pedagogika [in Russian].

3. Kulchytska, E.I. & Moliako, V.O. (2008). *Siren odarennosti v sadu tvorchestva* [Lilac of talent in the garden of creation]. Zhytomyr: ZDU im. I. Franka [in Russian].

4. Muzyka, O.L. (2008). *Programa tsinnisnoi pidtrymky rozvytku zdibnostei i obdarovanosti «Try kroky»* [The program about values support the development of skills and talents "Three Steps"]. Zhytomyr: ZDU im. I. Franko [in Ukrainian].

5. Muzyka, O.L. & Portnytska, N.F. (2007). *Rozvi-*

tok tvorchykh zdibnostei u nasliduvalnii diialnosti [The development of creative abilities mimetic activity]. Zhytomyr [in Ukrainian].

6. Matiushkina, A.M. (Eds.). (2004). *Odarennost i vozrast. Razvitie tvorcheskogo potentsiala odarennykh detei* [Endowments and age. Development of the creative potential of gifted children]. Moscow: Izd-vo Moskovskogo psichologo-sotsialnogo instituta; Voronezh: Izd-vo NPO «MODEK» [in Russian].

7. Poddiakov, A.N. (2001). *Razvitie issledovatelkoi initsiatyvy v detskom vozraste* [Development of research initiatives in childhood]. Doctor's thesis. Moscow [in Russian].

8. Savenkov, A.I. (2004). *Odarennyi rebenok doma i v shkole* [Gifted child at home and school]. Ekaterinburg: U-Factoria [in Russian].

Н. Ф. Портницкая

О ПРОБЛЕМЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОГРАММ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДОШКОЛЬНИКОВ: РЕЗУЛЬТАТЫ АПРОБАЦИИ

В статье представлены результаты апробации программы ценностной поддержки развития творческих способностей в дошкольном возрасте. Описаны условия развития рефлексии способностей как способов получения творческих результатов и признания окружающих в пределах естественных для детей видов деятельности.

Ключевые слова: дошкольный возраст, творческие способности, программа ценностной поддержки развития творческих способностей.

N. Portnytska

ON THE PROBLEM OF EFFICIENCY PROGRAMS DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF PRESCHOOL CHILDREN: RESULTS OF TESTING

The results of approbation the program of valuable support of the development of creative capacities in pre-school age are presented in this article. This work is an adaptation of the program "Three steps" by O. L. Musyky to conditions of development creative capacities in pre-school age. The leading factors in the development of skills are following examples of artistic, social recognition and support abilities of the child. Reflection of abilities is considered as a way of development in natural (usual) kinds of activity for kids (game, productive activity, the simplest work). Support of values provides the development of subjective values that support the need for public recognition. Described gradual organization and all the directions and principles of supporting the development psychological abilities pre-school children. Social factor is included. Imitation is used as a mechanism of developing creation. Mental action and range of reference person are realized (awareness skills development opportunities as a ways of interaction with the society). Inventional character of creation preschoolers is important. Inventions are considered as spontaneous deviations arising from activities and become the basis for holding creative results. The objective was to provide value support for the creative abilities of preschool children in imitation and fixation of the results. To test the effectiveness of described program implemented studying the reflection abilities before and after its application. Individual and group work was practiced: children gradually learn new activities and received positive evaluation and recognition of adult and peers (other children). Results of implemented program and some age trends in developing abilities are analyzed. Static relevance of the results confirms the effectiveness of the program, which is presented. It turns out that preschoolers are able to realize the possibilities of developing their own abilities, using them to gain recognition and acceptance in society, using innovative actions to get creative results. The qualitative dynamics of structures abilities of preschool children in the process of imitation are described. After the program children aware of mental actions and operations as being required for most activities. It is important that the range of referent persons includes relatives, teachers and peers. It made possible to expand opportunities of gaining recognition in the process of developing abilities of children. Some age trends in the development of abilities of children imitating were described. It is confirmed that the first manifestation of valued nature of activity observed at the age of 3 to 4 years. Children who have been successful in activity more focused on

generating new potentially successful models. Evaluation given by parents is crucial for the development of skills throughout childhood. These components are regarded as essential prerequisites for the development of creative abilities.

Keywords: pre-school age, creative capacities, programme of valuable support of the development of creative capacities.

Подано до редакції 15.04.2014
